

Shiraz University

دانشکده کشاورزی
بخش ترویج و آموزش کشاورزی

عنوان:

اهمیت و کاربرد «طنز و مزاح» در آموزش کشاورزی

توسط:

آرمان بخشی جهرمی

دانشجوی دکتری ترویج کشاورزی - دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز

E-mail: armanbakhshi@yahoo.com

armanbakhshi@gmail.com

همراه: ۰۹۱۷۱۸۸۷۱۲۹

شیراز، صندوق پستی ۷۱۴۵۵-۷۷۹

غلامحسین زمانی

استاد بخش ترویج و آموزش کشاورزی دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز

E-mail: ghh_zamani@yahoo.com

شیراز = باجگاه - دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز - بخش ترویج و آموزش کشاورزی

چکیده:

آموزش فرآیندی پیچیده و هدفمند است که در پی ایجاد تغییر در مخاطبان خود می باشد. صاحب نظران اهرم و تکیه گاه آموزش اثر بخش را ارتباطات می دانند. شوخی و مزاح یک ابزار ارتباطی چندکارکردی است که در شرایط و موقعیتهای مختلف آموزشی می تواند کارایی داشته باشد. مزاح قسمتی از زندگی ما است و لذا می بایستی قسمتی از کلاس درس نیز باشد بخصوص در کشاورزی که فعالیتهای آموزشی- ترویجی عین زندگی کشاورز است. مزاح و بذله گویی، یک ابزار مهم در ایجاد محیط یادگیری مثبت است. در این مطالعه کتابخانه ای، ابتدا اهمیت مزاح و سپس تئوری ها و کارکردهای مختلف مزاح ارائه شده است. تمرکز این مقاله بر تاثیرات شوخی و مزاح بر آموزش و یادگیری می باشد. لذا به بررسی تحقیقاتی در این زمینه پرداخته شده و مکانیزمهای اثر بخشی شوخ طبعی در کلاس و نقش مزاح در مدیریت کلاس های آموزشی-ترویجی تشریح شده است. نکات لازم الرعیه در بکارگیری مزاح در آموزش و محدودیتهای مرتبط با آن از مباحث دیگر مطرح شده می باشد.

در پایان نیز نتیجه گیری شده است که کاربرد شوخی در فعالیتهای آموزشی- ترویجی می تواند یک ابزار بسیار اثربخش در آموزش باشد، به شرط آن که مناسب و غیرتوهین آمیز باشد. در یک جمع بندی می توان ادعا کرد که افزایش و ارتقاء عزت نفس؛ بهبود انگیزه؛ کاهش استرس؛ کاهش اضطراب؛ بهبود روحیه و شکل گیری کارهای تیمی و گروهی از مزایای بارز استفاده از مزاح در فعالیتهای آموزشی به حساب می آیند.

کلمات کلیدی: طنز، شوخی، آموزش کشاورزی، ترویج کشاورزی، یادگیری

مقدمه

مزاح یک مکانیسم اجتماعی منحصر به فرد است که هدفش به دست آوردن علایق آنهایی است که عنصری از اجتماع هستند. در مبحث آموزش، علایق فراگیران، بالاترین اهمیت را دارد، زیرا یادگیری (رفتار مطلوب توسعه یافته) به سهولت شکل نمی گیرد. (Welker, 1977).

تحقیقات متعددی نشان داده است که خنده در پزشکی کاربرد مهمی داشته و در تشخیص، پیشگیری و درمان بیماری می تواند مفید باشد. هرچند که نمی توان بیمارستان را با کلاس ترویجی مقایسه کرد، اما این نکته واضح است که خنده بعنوان ابزاری قدرتمند، نباید مورد غفلت مریبان قرار گیرد.

پونیانونت (Punyanunt, 1997) بیان می کند که در واقع شیوه ای که مدرسان با فراگیران خود ارتباط برقرار می کند، تا حد زیادی تعیین کننده نوع و میزان قدرتی است که او نسبت به فراگیران اعمال می کند. به همین نحو، شیوه قدرتی که اعمال می کند، تاثیر عمده ای بر کیفیت روابط مدرس-فراگیر دارد. بنابراین حالت برقراری ارتباط و استفاده مدرس از قدرت بر فراگیران و نتایج کار کلاس، تاثیر می گذارد. خشونت، شیوه های سرکوب و تکیه بر روابط از بالا به پائین ممکن است باعث اطاعت پذیری فراگیران در کوتاه مدت شود. ضمن این که این رهیافت با سطح پایین یادگیری فراگیران هم رابطه دارد. علاوه بر آن چنین رهیافتی بر روابط مدرس-فراگیر هم تاثیر گذاشته و نهایتاً منجر به کاهش اثربخشی¹ فعالیت ترویجی می شود. در مقابل، قدرت های مبتنی بر رفتارهای اجتماعی مناسب²، پتانسیل یادگیری را افزایش می دهد. بذله گویی مناسب که همراه تاکتیک های اطاعت پذیری به کار گرفته شود، منجر به ایجاد جو اجتماعی مناسب شده و تعادل و ارتباط مثبت فراگیر-مدرس را تقویت می نماید. بذله گویی همچنین بر قدرت مدرس و استراتژی های اطاعت پذیری هم موثر خواهد بود. بنابراین توصیه شده است که مدرسان و مروجان با به کارگیری شوخی و بذله، میزان اطاعت پذیری بهره برداران را بیشتر نمایند. توجه شود که مزاح هرچند از جمله فاکتورهایی است که علاقه را افزایش می دهد، ولی در بسیاری از موارد تاثیر بر متقاعد سازی³ ندارد. مزاح یک ابزار ارتباطی چندکارکردی است که هم می توان ابزاری با فضیلت و هم ابزاری قبیح⁴ باشد. مزاح ابزاری ضروری برای دستیابی به اهداف درون فردی است و در مجموع یک خصیصه مثبت ارتباطی است. علت استفاده از مزاح را آگاهی از کارکردهای اجتماعی روانشناسی مزاح می دانند.

اهمیت موضوع:

مخاطبین فعالیتهای آموزشی-ترویجی عمدتاً بزرگسالانی کم سواد می باشند که به دلایل مختلف جسمی و روحی ممکن است که حضور در کلاس ترویجی برای آنها ملال آور باشد. از طرف دیگر بسیاری از مدرسان و مروجان برای آموزش مطالب درسی به فراگیران تمام ساعت کلاس را به صحبت کردن و توضیح دادن می گذرانند و در واقع فقط ارتباط کلامی را روش اساسی برای انتقال مطالب کشاورزی می دانند. البته ارائه کردن توضیحات کافی و شفاف برای تدریس امری ضروری است، اما نکته ای که به آن کمتر توجه می شود این است که تدریس و انتقال مفاهیم فنی و کشاورزی به

¹ Effectiveness

² Prosocial

³ Persuasiveness

⁴ A virtue and vice

کشاورزان فقط به جملات بیان شده از سوی مروج محدود نمی شود، بلکه روش های ارتباطی غیر کلامی نیز در این زمینه بسیار مؤثر هستند و موجب می شوند تا کشاورزان تمرکز حواس بیشتری داشته باشند و با دقت بیشتری به مباحث گوش دهند. یکی از مهمترین نکات در این زمینه برقراری ارتباط چشمی با فراگیران است. لبخند زدن مدرس نیز می تواند تاثیر بسزایی در یادگیری فراگیران داشته باشد. فراگیران با یک آموزشگران کشاورزی متبسم رابطه دوستانه تری خواهند داشت و علاقه مند شدن به مدرس کشاورزی در نهایت به علاقه مند شدن به کلاسهای ترویجی می انجامد (مرعشی، ۱۳۸۸).

مدرسان و مروجان همیشه و همه جا به دنبال اثربخش ترین روش برای کنترل رفتار فراگیران، تشویق آنها به انجام امور و تاثیرگذاری بر فرآیند تصمیم گیری آنها هستند. استفاده از ارتباطات موثر که توسط مدرسان و مروجان به کارگرفته می شود، برای ایجاد چنین تغییراتی در کلاس است. ارتباطات نقطه مرکزی فرآیند تدریس است. عقیده بر این است که قدرت و ارتباطات رابطه تنگاتنگی با هم دارند. برای این که مدرس قدرت کسب کند، نیازمند برقراری ارتباط است. بنابراین قدرت، کارکرد ارتباطات به حساب می آید.

تحقیقات چک (Check, 1986) نشان داده است که استفاده موثر از مزاح و شوخی به عنوان یک عامل مثبت در کلاس کارایی خواهد داشت (به نقل از Punyanunt, 1997).

بنابراین اگر آموزشگران کشاورزی علاقمند به تغییر رفتار فراگیران با افزایش یادگیری آنها هستند، بایستی استفاده از مزاح را برای کسب قدرت و افزایش اطاعت پذیری فراگیران اصل قرار دهند. علاوه بر موارد فوق، یادآوری می گردد که طنز، زنگ تفریح روح است و همچنانکه جسم خسته می شود، روح نیز خسته می شود و برای رفع خستگی آن می توان از طنز استفاده کرد.

اهداف:

هدف این مطالعه بررسی نقش، اهمیت و کارکرد طنز و مزاح در فعالیتهای آموزشی- ترویجی و همچنین بررسی شیوه بکارگیری آن در امر آموزش می باشد. بررسی مزایا و محدودیتهای کاربرد مزاح در آموزش کشاورزی نیز از دیگر اهداف این مقاله می باشد.

روش شناسی:

مقاله حاضر مقاله ای تحلیلی است و اطلاعات و موضوعات مورد بحث از طریق روش مطالعه کتابخانه ای (چاپی و الکترونیکی) جمع آوری شده است.

منظور از شوخی و مزاح چیست؟

• شوخی ویژگی رایج در زندگی است و غالباً پاسخی خودجوش به موقعیتها در حضور دیگران است. شوخی ناشی از یک خلق مطلوب است و می تواند تاثیر عمیقی بر شادی مردم داشته باشد. شوخی یکی از روشهای القاء خلق مثبت است. بسیاری شوخی را هر چیز خنده دار و سرگرم کننده می دانند. آنچه در اینجا مهم است درک فرد می باشد. در واقع، یک جمله یا حرکت از دید یک نفر ممکن است شوخی باشد و از دیدگاه فرد دیگر خیر. ویور و همکاران (Weaver et al., 2001) شوخی را عبارت از هر گونه ارتباطی که منجر به خندیدن، لبخند زدن و یا احساس تفریح شود می دانند. شوخی را

نیز میتوان چنین تعریف کرد: «نگاه خوش‌بینانه به ناسازگاری‌های زندگی و بیان هنرمندانه در مورد آن» (Deiter, 2000). این تعریف حاکی از آن است که بیشتر شوخی‌ها بر اساس تعارض و مجاورت موارد مورد انتظار در کنار موارد غیرقابل انتظار هستند.

تئوری‌های مزاح^۵:

یونیانونت (Punyanunt, 1997) و شید (Shade, 1996) به بررسی تئوری‌های مزاح پرداخته و بیان می‌کنند که تئوریهای متعددی درباره مزاح ارائه شده است، اما هیچ یک از آنها کامل نیست. زیرا آنها برای تمام انواع مزاح کارایی ندارد. آنها تئوری‌های کنونی مزاح را به سه دسته کلی گروه‌بندی می‌کنند: تئوری ناسازگاری (ناهماهنگی، عدم تناسب)^۶؛ تئوری تفوق^۷ و تئوری رهایی/تسکین^۸.

تئوری‌های ناسازگاری مزاح را باید با ایده‌ها یا موقعیت‌های ناسازگار (بی‌مناسبت) ترکیب کرد. انواع مختلف ناسازگاری عبارتند از: تناقض (تضاد)^۹، دست کم‌گیری (کوچک شمردن)^{۱۰}، مبالغه آمیزی^{۱۱}، شگفتی‌سازی^{۱۲}، بیان معکوس^{۱۳}، بیان مضحک^{۱۴} و یا بیان کاملاً واقعی. ناسازگاری معمولاً منجر به خلق ناهماهنگی شناختی^{۱۵} یا تغییر ناگهانی که طنز آلود و بامزه^{۱۶} است، می‌شود. تئوری‌های ناسازگاری زمانی اتفاق می‌افتد که فرد انتظار یک واکنش مشخص را دارد، اما به طور ناگهانی با واکنش دیگری مواجه می‌شود. ناسازگاری در مزاح زمانی به دست می‌آید که یا بین شاه بیت و بدنه طنز تضاد وجود داشته باشد و یا نقض انتظارات رخ دهد.

اینها می‌تواند شامل الف: تضاد بین دو قانون؛ ب: تضاد بین دو چارچوب و یا ج: معکوس شدن یک تصویر یا زمینه آن باشد. در این حالت مزاح رخ می‌دهد، زیرا شنونده یک سازگاری را درک می‌کند و سپس سعی در رفع و حل آن می‌کند.

تئوری تفوق بیان می‌کند که ما با هزینه دیگران می‌خندیم (به قیمت خرد کردن دیگران). هدف تئوری تفوق، تقویت مثبت فرد و غمگین کردن افراد یا موسسات دیگری که ما نسبت به آنها احساس برتری داریم، می‌باشد. این نوع مزاح معمولاً در کلاس درس اتفاق می‌افتد. چنین موردی مثلاً وقتی است که آموزشگران کشاورزی و سایر کشاورزان به پاسخ غلط یک کشاورزان می‌خندند که البته روش مناسبی نمی‌باشد.

⁵ *Theories of humor*

⁶ *Incongruity*

⁷ *superiority*

⁸ *Release/relief*

⁹ *Contradiction*

¹⁰ *Understatement*

¹¹ *Exaggeration*

¹² *surprise*

¹³ *Reversal*

¹⁴ *Ludicrous*

¹⁵ *Cognitive Dissonance*

¹⁶ *Humorous*

تئوری رهایی/تسکین بر اجزای اجتماعی و رفتاری مزاح تاکید دارد. رهایی از تنش ساخته شده اساس این تئوری می باشد. این رهایی معمولاً با قهقهه^{۱۷} حاصل می شود. تئوری رهایی/تسکین اجازه می دهد که افراد از موانع متعددی مانند موانع سنتی، قیود جنسیتی و امیال ستیزه جویانه، خشکی قوانین و منیت های فردی آزاد شوند.

از دیدگاه بوث باترفیلد و بوث باترفیلد (Booth-Butterfield & Booth-Butterfield, 1991) شوخ مزاجی^{۱۸} که یک ویژگی فردی است، عبارت است از ارتباطات با مزه ای که مرتباً تکرار می شود. افراد شوخ مزاج کسانی هستند که استراتژی های مختلف بذله گویی را در شرایط مختلف به کار می گیرند، در حالی که افرادی که شوخ مزاجی کمتری دارند از مزاح دوری کرده، سعی و تمایلی به خنداندن دیگران ندارند. اجرای شوخی می تواند شامل پیام های هدفمند کلامی و غیر کلامی باشد که موجب خنده بلند، با دهان بسته خندیدن^{۱۹} و سایر شکل های رفتاری ناخواسته ای باشد که نشان از رضایت، شادمانی و تعجب گروه هدف مورد نظر باشد. تحقیقات نشان داده است که شوخ مزاجی با شخصیت افراد رابطه دارد. اول این که افرادی که شوخ مزاجی بالاتری دارند، در ارتباطات انعطاف پذیرتر می باشند. همچنین افراد شوخ مزاج، رفتار خود را در موقعیت های متنوع به منظور به کارگیری پیام های فکاهی سازگار می نمایند. علاوه بر آن از این ابزار به عنوان وسیله سازش با افراد بد خلق^{۲۰} استفاده می کنند. مزاح یک عنصر کلیدی است که مردم آن را برای هموار کردن راه خود در تعاملات بکار می گیرند. همبستگی در تحقیقات حاکی از این است که کسانی که شوخ مزاجی بالایی دارند، مرتباً شوخ^{۲۱} نیستند. آنها موقعیت هایی معینی را سازگار و تطابق می دهند. نتایج تحقیقات نشان داده است که کسانی که شوخ مزاجی بالاتری دارند، نیاز بیشتری به بوجد آوردن احساس مثبت در تعاملات دارند. آنها همچنین تلاش می کنند که موجب ایجاد تصاویر رضایت بخشی شوند. در مقابل، افرادی که شوخ مزاجی پایینی دارند، نگران تاثیر مثبت که از سوی دیگران ارائه می شود، نیستند. افراد شوخ مزاج، احساسات را بهتر درک کرده و لذا منجر به هدایت ارتباطات آنها می شود. یافته های دیگر تحقیقات نشان می دهد که شوخ مزاجی با سطح پایین تر تنهایی رابطه دارد و افراد شوخ مزاج از نظر اجتماعی جذاب تر می باشند، آنها توانایی بیشتری در پیدا کردن رفیق داشته و مهارت های اجتماعی مطلوبتری در مراودات دارند.

تأثیرات مثبت مزاح و شوخی بر آموزش و یادگیری:

بسیاری از مدرسان و مروجان در پی دانستن این نکته هستند که آیا مزاح در کلاس اثرات مثبتی دارد؟ اگر بلی چه اثرات مثبتی؟. جامعه به نقش سنتی آموزش بعنوان مسئولیت کنترل اجتماعی می نگرد. به گفته فردیدمن (Friedman, 2002) شواهدی وجود دارد که طنز در آموزش و پرورش و حتی در آموزشهای اخلاقی و مذهبی قدمتی هزاران ساله دارد. اما شید (Shade, 1996) بیان می کند که دیدگاه تاریخی بررسی مزاح در آموزش نشان میدهد که بکارگیری مزاح در کلاس درس یک پدیده قرن بیستم است. بطور سنتی تصور می شود که مزاح غیر ضروری، جلف/ دور از نزاکت^{۲۲}، ضد جدیت و مخالف با تجارب یادگیری کلاس است، لذا در تفکر سنتی خنده و مزاح را یک فعالیت سبک سرانه^{۲۳}

¹⁷ Laughter

¹⁸ Humor- orientation

¹⁹ Chuckling

²⁰ Difficult

²¹ Funny

²² Undignified

²³ Frivolous

میدانند که نقش به خاطر سپاری محتوای عملی را کاهش می دهد. آنها به این نکته اشاره می کنند که زندگی اساسا تجارتي جدی است و اگر خدای نکرده خنده و شوخی محلی از اعراب داشته باشند، جای آن هر جا می تواند باشد غیر از کلاس درس. بنابراین بررسی تاریخی نشان می دهد که به مزاح بعنوان یک کار غیرحرفه ای و سبک سرانه نگریسته می شد و مدرسان و مروجان از بکارگیری آن در سخنرانی ها و معاشرت اجتماعی و ارائه درس خودداری می کردند تا فردی سطحی، احمق^{۲۴} و نادان تصور نشوند. لذا برای اینکه شغل آنها جدیت حرفه ای خود را از دست ندهد، رهیافت خشک (یبس)^{۲۵} را پیش می گیرند!

اما امروزه تحقیقات متعددی اثرات مثبت مزاح در آموزش را مورد تایید قرار داده است. شوخی ابزاری برای تدریس است که سبب ایجاد محیطی جذاب، شاد و مثبت شده و منجر به افزایش توجه فراگیران و بهبود یادگیری آنها می شود. جو ملالت آور کلاس سبب از بین رفتن علاقه و انگیزه فراگیران برای انجام مطالعات بیشتر در مورد موضوع خواهد شد. شوخی می تواند ابزاری برای کاهش این پیامدها باشد.

شید (Shade, 1996) از تحقیقات خود نتیجه گرفته است که بذله و شوخی مناسب^{۲۶} می تواند تدریس را مفرح تر نموده، فراگیران را بر انگیزه و خلاقیت را تحریک کند، ذهن های بسته را باز، توجه ها را به خود معطوف کرده و درک مطلب را بهبود بخشد. علاوه بر آن می تواند باعث تقویت تفکر و انرژی بخشی به فراگیران شود. طنز و شوخی در کلاس می تواند لطافت و سرزندگی را در بین کشاورزان ایجاد کند و خستگی آنها را کاهش دهد و علاقه و انرژی آنها را برای ادامه کلاس بیشتر کند، همچنین ارائه نکات درسی در قالب طنز می تواند باعث تقویت یادگیری و تداوم بیشتر یادگیری شود.

پونیانونت (Punyanunt, 1997) با کنکاش در مطالعات متعددی (shade, 1996; Neuliep, 1991; Berwald, 1992; Powell & Anderson, 1985; Tomborini & Zillmann, 1981; Derling & Civikly, 1986; Campbell, 1992; Deneire, 1995) بذله گویی در آموزش را بررسی کرده است بیان می کند که استفاده از مزاح توسط مدرسان و مروجان رابطه مثبتی با جذابیت^{۲۷} و کارایی تدریس دارد گروهی عقیده دارند که استفاده از بذله گویی در کلاس نتایج مثبتی را هم برای مدرس و هم برای فراگیران به ارمغان می آورد و موجب شور و حال بخشیدن به محیط کلاس شده، حسن تفاهم را ایجاد می کند. مزاح، انگیزه یادگیری را به وجود می آورد و موجب تقویت فراگیری^{۲۸} و به یادسپاری^{۲۹} می شود. مزاح همچنین در کلاسهای دانشگاهی، باعث افزایش درک مطلب، ایجاد جو مثبت، افزایش درگیر نمودن^{۳۰} دانشجویان در مباحث کلاسی، جلب توجه دانشجویان، تقویت توسعه شناختی، و مدیریت رفتار شده است.

همچنین نتایج مطالعه کروبوکین (Korobkin, 1988) نشان داده است که بذله گویی به یادسپاری مباحث را افزایش داده، حسن تفاهم فراگیر به مزاح را تقویت کرده و موجب افزایش توجه، دقت، علاقه و انگیزه و رضامندی از یادگیری شده و همچنین موجب ایجاد نگرش مثبت و بشاشیت^{۳۱}، بهره وری فردی و گروهی و ایجاد شور و حال و بحث کلاسی،

²⁴ Ignorant

²⁵ Humorless

²⁶ Appropriate humor

²⁷ Appeal

²⁸ acquisition

²⁹ Retention

³⁰ Involvement

³¹ Playfulness

خلاقیت، ایجاد ایده و تفکر واگرا^{۳۲} شده است. وی همچنین بذله گویی را باعث کاهش تنش، کاهش اضطراب نسبت به درس، دگمی و یکنواختی کلاس می داند. کوروبکین (Korobkin, 1988) می گوید که توصیه نمی کنیم که مدرس مثل هنر پیشه کمدی در پشت تخته سیاه قرار گیرد، اما استفاده برنامه ریزی شده و فکورانه از مزاح های آموزشی می تواند یادگیری را تسهیل کند. پونیانونت (Punyanunt, 1997) با اشاره به مطالعه کمپبل (Campbell, 1992) که به شیوه مردم نگاری انجام داده است، بیان می کند که با به کارگیری مزاح، کلاس مثبت تر و پربار تر شده است.

فردمن (Freidman, 2002) با بررسی مطالعه بلومنفیلد و آلپرن (Blumenfeld and Alpern, 1985) و برک (Berk, 1996) دلایلی برای بکارگیری مزاح در کلاس بر می شمرد از جمله اینکه مزاح باعث ارتباط موثر تر و انسانی تر بین فراگیر و مدرس می شود و مزاح، توانایی کاهش اضطراب فراگیران و افزایش توانایی یادگیری را داشته و باعث تقویت اعتماد به نفس می شود. پیامد این موارد نیز تقویت جو یادگیری پذیرا تر می شود.

دایتر (Deiter, 2000) برخی از منافع روانشناسی کاربرد شوخی در کلاس را چنین بر می شمرد: ریلکس شدن ماهیچه ها، بهبود تنفس، تحرک ریه و ماهیچه های قفسه سینه، ایجاد ماده ای به نام آندروفین در خون که باعث کاهش استرس، ایجاد اعتماد به نفس و انگیزه می شود. او بیان می کند که یک دلیل عمده کاربرد شوخی در کلاس درس، «بهبود یادگیری» فراگیران است. کاربرد شوخی در مورد آن است که چگونه آموزش دهیم، نه این که چه چیزی را آموزش دهیم. فردمن (Freidman, 2002) اشاره ای به کتاب بورخارت (Burkhart, 1998) با عنوان «مزاح های سالم»^{۳۳} دارد. در این کتاب به تحقیقی اشاره شده که در آن دو گروه کشاورزان انتخاب شده بودند و از هر دو گروه خواسته شده بود که در مقابل دوربین در مورد موضوعی که اطلاعاتی در مورد آن ندارند و یا مثلا در مورد فجایع اتفاق افتاده در بوسنی سخنرانی کنند. عبارتی از آنها خواسته شده بود که فعالیتی استرس زا انجام دهند. قبل از ارائه سخنرانی برای یک گروه فیلم کمدی نمایش داده شده بود. نتایج نشان داد که متوسط تعداد ضربان قلب گروهی که فیلم کمدی تماشا کرده بودند ۷۰ تا ۸۵ و گروهی که فیلم کمدی تماشا نکرده بودند ۱۰۰ ضربه در دقیقه بود.

به گفته موکون و لو (Muqun and Lu, 2006) انگیزه های ناشی از تعامل، قدرتمند تر از انگیزه های ابزاری است، لذا فراگیرانی که در فرآیند یادگیری از طنز استفاده می کنند احساس مثبت تری نسبت به یادگیری و مشارکت در فعالیتهای یادگیری داشته و اعتماد به نفس آنها افزایش می یابد. نتایج تحقیق او نشان داده است که کشاورزانانی که می خندند، معمولا اضطراب یادگیری کمتری دارند. خنده بهترین دارو برای کاهش اضطراب و بوجود آمدن آرامش است.

یافته های تحقیق موکون و لو (Muqun and Lu, 2006) نشان می دهد در صورتی که پس از مدتی از فراگیران بخواهیم تا طنزی را که قبلا گفته شده بیان نماید، همرا با آن طنز، شرایط، زمان، مکان و نکته هایی که همراه با آن آموخته شده نیز یادآوری می گردد و این نکته آموزشی مثبتی است.

در یک جمع بندی می توان مزایای استفاده از مزاح در کلاس را به این شرح برشمرد:

- افزایش و ارتقاء عزت نفس؛
- بهبود انگیزه؛
- کاهش در استرس؛
- کاهش در اضطراب؛

³² Divergent

³³ Healthful humor

- بهبود روحیه و شکل گیری کارهای تیمی و گروهی.

نهایتاً اینکه منفعت دیگر شوخی در کلاس، از بعد آموزشگر است: آموزشگری که به طور مرتب از شوخی استفاده می‌نماید، به تدریج متوجه خواهد شد که فرایند تدریس لذت‌بخش و جذاب است. تلاش برای موفقیت در چگونگی تدریس، این که آیا با شوخی همراه باشد یا چیز دیگری، دارای خلاقیت باشد و ... پیامدهای چنین احساسی خواهد بود (Deiter, 2000).

در آموزشهای رسمی و آکادمیک کشاورزی نیز این مشکل وجود دارد و اساتید دانشگاه اغلب از کاربرد شوخی امتناع می‌کنند. حداقل پنج دلیل برای این امر وجود دارد:

- استادان دانشگاه در زمینه شوخی و کاربرد آن در کلاس درس، آموزش کافی ندیده‌اند.
- این افراد معتقدند که مدرسان و مروجان برای استفاده از شوخی باید مهارت یک کم‌دین را داشته باشند.
- اغلب شوخی را، فقط گفتن جک یا انجام حرکات کمدی دانسته و این را دور از شان خود می‌دانند.
- آنها معتقدند آموزش امری جدی است، از این رو علاقه‌ای به کاربرد شوخی به عنوان یک فعالیت سبکسازانه ندارند.
- مزاح می‌تواند افراد را به هم نزدیک کند. اساتید ترجیح می‌دهند (به دلایل متعدد) که همیشه بین آنها و دانشجویان یک فاصله وجود داشته باشد.

مکانیزم های اثر بخشی طنز و مزاح در آموزش

مکانیزم تاثیر گذاری طنز، از جنبه های مختلفی قابل بررسی است. فردمن (Freidman,2002) و دایتر (Deiter,2000) مکانیزمهای موثر را به چهار گروه طبقه بندی نموده اند:

مکانیزم اول: طنز می تواند باعث ایجاد رابطه^{۳۴} گرم و انسانی بین مدرس و کلاس و افزایش ارتباطات^{۳۵} شود.

تحقیقات فردمن (Freidman,2002) نشان می دهد که مزاح باعث تقویت روحیه و در نتیجه باعث بهبود کارایی شده و ارتباطات را تسهیل می کند. مزاح ممکن است به همان اندازه که در کلاس موثر است، بعنوان یک ویژگی کلیدی برای آموزشگران موفق به حساب آید. به گفته دایتر (Deiter, 2000) طنز می تواند به ایجاد یک محیط یادگیری مثبت از طریق شکستن موانع برای ارتباط آموزشگر و فراگیران کمک نماید. تفاوت‌های زیادی بین آموزشگر و فراگیر وجود دارد (مانند تفاوت سنی، جنسیت، درآمد، موقعیت و ...) که مانع ایجاد ارتباط و یادگیری می‌شود و باید توسط آموزشگر شکسته شود. شوخی روشی است که آموزشگر را به فراگیران نزدیک تر می‌نماید. در این حالت، فراگیر از پرسیدن سؤال یا ارائه نظراتش ترس کمتری خواهد داشت. آموزشگری که دچار اشتباهی شده و می‌خواهد به آن اعتراف نماید، از طریق شوخی می‌تواند این کار را انجام دهد. در مجموع، شوخی سبب ارتباط بهتر، خلاقیت بیشتر و ... در فراگیران می‌شود.

مکانیزم دوم: طنز می تواند باعث کاهش استرس شود (طنز بعنوان ابزار کاهش استرس).

³⁴ Relationship

³⁵ Communication

مزاح در کلاس ترویجی به فراگیران بزرگسال آرامش^{۳۶} داده و تدریس را جذابتر می سازد. مزاح روشی غیر تهدید آمیز برای برقراری ارتباط بدون افزایش هیجان می باشد. مزاح بخصوص قبل از مباحث های استرس زا حائز اهمیت است. طنز در آزمون نیز حائز اهمیت است. می توان سئوالات آزمون را با مزاح همراه کرد. مثلا در سئوالات بجای استفاده از نام افراد و یا اسامی شرکتهای رسمی، از نام های جذاب و غیر رسمی استفاده نمود. فردمن بیان می کند که برک (Berk, 2000) که استاد آمار می باشد، از تحقیق خود که به بررسی اثر طنز در کاهش استرس در آزمون آمار پرداخته است، نتیجه گرفته است که آزمونهای همراه با طنز، استرس دانشجویان را کاهش داده است. او همچنین استراتژیهایی را برای گنجاندن طنز در آزمون ارائه می دهد. مثلا توصیه می کند که در سئوالات چند گزینه ای، یکی از گزینه ها کاملا نامربوط باشد. این گزینه باید به حدی طنزآمیز باشد که هیچ یک از دانشجویان احتمال درست بودن ندهند.

مکانیزم سوم: طنز می تواند باعث افزایش جذابیت دروس شود.

طنز، درس را برای فراگیران جذاب ساخته و توجه آنها را افزایش می دهد. زیرا فراگیران علاقه ای به توجه به کلاسهای خسته کننده ندارند. به گفته دایتر (Deiter, 2000) شوخی عاملی برای حضور فراگیران در کلاس درس خواهد بود. این امر به دلیل ایجاد محیط جذاب، شاد و مثبت است که توجه و یادگیری فراگیران را افزایش می دهد.

مکانیزم چهارم: طنز می تواند باعث تقویت یادآوری^{۳۷} مطالب شود.

با توجه به اینکه مزاح می تواند درس را جذاب بسازد، مطمئنا می تواند یادآوری بلند مدت را نیز افزایش دهد. فردمن با مطالعه تحقیقات متعدد (Korobkin, 1988, Stewart and Furse, 1986, Powell and Anderson, 1985) نتیجه گیری کرده است که وقتی مطالب با حالت طنزآمیزی بیان شوند، اطلاعات دریافت شده بیشتر در ذهن حفظ می شوند. تحقیقات متعددی در زمینه تبلیغات نشان داده است که طنز، کارآترین ابزار برای افزایش به یادآوری تبلیغات است و جملات طنزآمیزی که در تبلیغات بکار رفته اند، مدت زمان طولانی تری در ذهن باقی می مانند. مزاح ابزاری برای جلب توجه فراگیران است لذا یادآوری مطالب بیان شده را افزایش می دهد. همه این تجربه را دارند که سالها و یا حتی روزهای اندکی پس از آموزش، مطالب فراگرفته شده را فراموش کرده ایم اما تنها روشهای طنزآمیزی را که برای بیان نکات مهم بکار برده شده بودند را بیاد می آوریم. البته بیان می شود که اگر طنزهای استفاده شده در کلاس مرتبط با موضوع درس باشد، به یادآوری مفاهیم تدریس شده را افزایش می دهد. دایتر (Deiter, 2000) نیز بیان می کند که شوخی می تواند به فراگیران کمک نماید تا مطالب درسی را به خاطر بسپارند. اگر شوخی در رابطه با مطالب درسی باشد، سبب جلب توجه و علاقه فراگیران به یادگیری و به خاطر سپاری آنها می شود. افزایش درک و به خاطر سپاری مطالب (به دلیل کاهش استرس و نگرانی)، کاهش نگرش منفی و مخالفت با موضوعات پیش رو در کلاس درس و بهبود نگرش نسبت به موضوع درسی و آموزشگر نیز به این امر کمک می کند.

³⁶ Relax

³⁷ Recall

نقش مزاح در مدیریت کلاس

در بسیاری از کلاس ها نظم (دیسپلین) مسئله اصلی در مدارس است. خنده و مزاح در یک فرایند یادگیری ممکن است که همراه با مخاطره برای نظم کلاس باشد. اما می تواند پتانسیل مبارزه با ملالت و خستگی را به همراه داشته باشد. مرعشی (۱۳۸۸) بیان می کند که بسیار از آموزشگران نسبت به شوخی کردن در کلاس درس و خنده نظر مثبتی ندارند و آن را معادل با از دست رفتن نظم کلاس می دانند. اما شوخی اگر به جا باشد و موجب هرج و مرج نشود یکی از بهترین روش ها برای بهتر ارتباط برقرار کردن با کشاورزان، ایجاد محیطی شاد و پویا و دوستانه و از همه مهمتر جلب کردن توجه و تمرکز فراگیران است. مسلماً در چنین کلاس درسی نسبت به کلاس های خشک و جدی و کسالت بار، کشاورزان علاقه بیشتری به محتوای درسی نشان خواهند داد.

راه موثر دیگر برای بکارگیری مزاح در مدیریت کلاس، استفاده از *اشتباه های عمدی* است. انجام اشتباهات عمدی شاید کم استفاده شده ترین^{۳۸} تکنیک یادگیری در دنیای تدریس باشد. البته این روش می تواند بسیار حالت شوخی و مزاح به خود بگیرد. بکارگیری آن نیز بسیار ساده است: فقط کافی است یک اشتباه عمدی در زمان تدریس یک محتوای علمی انجام دهید. فراگیران را برای شناسایی اشتباه به چالش بکشید. در این حال که آنها را وادار به توجه می کنید، تفکر می کنند، مطلب را درک می کنند و سپس ماهیت مطالب ارائه شده را تشخیص و آن را ارزیابی می کنند. زمانی که چنین اتفاقی رخ دهد، آنها باید ریسک کنند و مدرس را به چالش بکشند و تلویحا به اشتباه مدرس اشاره کنند. ریسک پذیری یک مهارت فراموش شده که به ندرت در نظام آموزشی ما مورد حمایت قرار می گیرد. توجه داشته باشیم که بدون ریسک چیزی به دست نمی آید. کسانی که ریسک نمی کنند، دامنه احساسی خود را محدود می کنند. در این جا اعتماد به نفس اهمیت دارد. در اینجا فراگیر می خواهد که اشتباه مدرس را تصحیح کند. در این حالت مزاح حاصل می شود. این راهبرد مزایای جنبی متعددی دارد، از جمله اینکه باعث می شود که مدرس را یک انسان بدانیم (انسان جائز الخطا است)، همچنین باعث افزایش حسن تفاهم مدرس و فراگیری شود و علاوه بر آن این تجربه ارزشمند را به آموزشگران کشاورزی می دهد که اگر در حین تدریس اشتباه کند، چه رخ خواهد داد. اگر از آموزشگران کشاورزی اشتباهی غیر عمدی بروز نماید در این حالت دانشجویان تصور می کنند که آن عمدی بوده، زیرا مدرس آن راهبرد را به کرات استفاده کرده است. بعضی از اشتباهات عمدی می تواند مشابه قصه چوپان دروغگو باشد. بکارگیری واژه تفریق، به جای تفریح و یا پرتغال به جای پرتقال می تواند مثالی از این اشتباهات عمدی باشد. این روش توجه فراگیران و البته خنده را به همراه خواهد داشت.

هشدارهایی در زمان بکارگیری مزاح در کلاس های درس

اگر مدرس مزاح را به درستی در کلاس درس به کار گیرد، اعتبار فردی و حرفه ای به خطر نمی افتد. بکارگیری صحیح مزاح به روش حرفه ای در کلاس منجر به محاسن زیادی خواهد شد. اما باید توجه داشت در زندگی هر محاسنی همراه با یک هزینه بالقوه ای است. این امر باید بدقت مورد توجه قرار گیرد که به ازای هر مزاح آیا هزینه آن چه قدر است؟ موارد زیر از جمله تمهیداتی است که ممکن است در بکارگیری مزاح در کلاس رخ دهد (Shade, 1996):

الف - گیجی و حواس پرتی^{۳۹}

³⁸ Underutilized

³⁹ Distractions

حواس پرتی در فرایند یادگیری یک رویداد دردناک است. مزاح هایی که مستقیماً مرتبط با مباحث درس نباشد، اغلب باعث گنجی و حواس پرتی فراگیران می شود.

ب- مزاح خصومت آمیز^{۴۰}

بکارگیری مزاح هایی که دال بر خودپنداری ضعیف، ضعف پویایی گروهی، ملامت و بد فهمی باشد، همگی نوعی مزاح خصومت آمیز به حساب می آیند. همچنین مزاح هایی که اغلب ناکارا و نوعی تنبیه برای همه به حساب آید، از این دسته اند. بکارگیری این نوع مزاح دلیلی بر احساس خود برتر بینی و به دیگران به دیده حقارت نگریستن می باشد. در این حالت فرد خوبی خود را به قیمت تخریب دیگران به دست می آورد. فراگیران و مدرسان و مروجان باید از به کارگیری چنین مزاحی در هر زمان و هر مکان خودداری نمایند.

ج - ریشخند (استهزاء)^{۴۱}

دیکشنری وبستر ریشخند را چنین تعریف می کند: دست انداختن و یا دیگران را مسخره کردن (تحقیر دیگران). در نظامهای آموزشی قدیم، مدرسان از ریشخند، بعنوان یک واکنش تأییدی آموزشی^{۴۲} استفاده می کردند. اما این روش غیرکارآمد و ناصحیح می باشد. علت آن این است که پیامدهای مستقیم و غیر مستقیم بسیار مبهم و دو پهلو را به دنبال دارد. علی رغم اینکه تغییرات رفتاری سریعی پس از بکارگیری چنین مزاحی اتفاق می افتند، اما هزینه بلند مدتشان که تقلیل یافتن اعتماد به نفس است بر مزایای کوتاه مدت شان می چربد.

د - هشدار در بکارگیری طنز^{۴۳} (طنز بصورت بالقوه می تواند باعث گمراه کردن فراگیران شود)

طنز عبارت است متنی ادبی که قباحت ریشخند را ندارد و می تواند شامل استفاده از کنایه^{۴۴}، طعنه^{۴۵}، و بذله گویی^{۴۶} باشد. طنز، راز گشایی (افشاگری)^{۴۷} تضادهای موجود بین وانمود^{۴۸} و واقعیت می باشد. لذا طنز ابزاری کمدی برای نقد کردن و دست انداختن استفاده می شود. طنز و کنایه معمولاً به عنوان شکل برتر مزاح می باشد. آنها اغلب از سمبل ها استفاده می کنند و لذا نیازمند وجود پیش فرض های پیشرفته زبان و توانایی بالای زبانی و درک مطلب می باشد. لذا طنز پتانسیل اطلاع رسانی غلط به فراگیران را دارند (بالقوه می تواند باعث گمراه کردن فراگیران شود). بنابراین مدرسی که از طنز استفاده می کند، باید از دانش کافی فراگیران اطمینان حاصل کرده و مطمئن باشد که آنها توانایی ایجاد اصطلاحات شناختی لازم را در ذهن دارند. به نقل از سمیعی (۱۳۸۷) حلبی، مزاح و شوخ طبعی را عبارت از هر چیز خنده آور دانسته و آن را به انواع زیرتقسیم بندی میکند:

۱- طنز: فاخر ترین گونه شوخ طبعی است و در واقع یک نوع باز نمایی و انعکاس حقیقت است که قصد اصلاح نابسامانی ها را در پشت پرده خنده دارد و خنده ایجاد شده جدی است.

۲- هجو: در هجو قصد تخریب داریم.

⁴⁰ Hostile humor

⁴¹ Ridiculous

⁴² Educative corrective

⁴³ Satire

⁴⁴ Irony

⁴⁵ Sarcasm

⁴⁶ Wit

⁴⁷ Revelation

⁴⁸ Pretence

۳- هزل: عده ای هزل را کلمات بی ارزش می دانند .

۴- فکاهه: در فکاهه و هزل سخنها تنها ارزش خندانند دارد و پیامی ندارد.

انواع شوخی و مزاح

غالباً وقتی سخن از مزاح به میان می آید، در ذهن افراد جک نقش می بندد اما واقعیت این است که علاوه بر جک، انواع دیگری از شوخی وجود دارد که از جک پایدارتر و واضح تر بوده و با ریسک کمتری همراه هستند. برخی از این موارد عبارتند از (Deiter, 2000):

(۱) **نقل قول:** نقل قول از افراد مشهور، فراگیران و ... اغلب یکی از ساده ترین راهها برای بیان شوخی در سخنرانی است. قرار دادن یک نقل قول در معرض دید و تلاش برای بیان یک جمله خنده دار در مورد آن اثر این نوع شوخی را افزایش می دهد.

(۲) **کارتن و کاریکاتور:** همانند نقل قول ها کارتن ها نیز به راحتی یافت شده، به آسانی به کار برده می شوند و بسیار راحت در مورد مطلب توضیح می دهند..

(۳) **استفاده از حوادث جاری (روزنامه ها، مجلات، حوادث دانشگاه و ...)** و بحث در مورد آنها: یک استاد با بیان نکات اغراق آمیز، خنده دار و غیرمنطقی مطالب روزنامه ها و ... می تواند حس شوخ طبعی خود را به دانشجویان نشان دهد.

(۴) **تعاریف:** ارائه تعاریف خنده دار در مورد عنوان مربوط به کلاس راهی مؤثر و ساده با ریسک پایین برای شوخی در کلاس باشد.

(۵) **پاسخ استاد به سؤالات دانشجویان یا هر چیز منحرف کننده ای که در طول تدریس رخ می دهد.**

(۶) **پرسیدن سؤالات ساده و گاهی خنده دار از فراگیران**

(۷) **شوخی هایی که مربوط به خود استاد باشد:** این نوع شوخی ها (مانند خندیدن از کلام خودش، از حرکت خودش و ...) غیراهانت آمیزترین، راحت ترین و کم خطرترین نوع شوخی هستند. این شوخی ها اجازه می دهند فراگیران درک نمایند که استادشان یک انسان، اصیل و قابل نزدیک شدن است.

(۸) **نوشتن توصیه های همراه با شوخی روی هر تکالیف یا دست نوشته هایی که به فراگیران داده می شود:** چنین شیوه ای نیز می تواند ابزاری مؤثر به عنوان شوخی باشد.

نکاتی که باید هنگام شوخی و مزاح در کلاس رعایت شود:

۱- مطمئن گردید فردی که میخواهید با وی شوخی کنید شرایط و یا جنبه شوخی را دارا است.

۲- با کسی شوخی کنید که با وی صمیمی و نزدیک می باشید.

۳- موقعیت اجتماعی را مد نظر قرار دهید (در دانشگاه، میهمانی و یا مراسم ترحیم).

۴- شوخی باید متوجه خودتان باشد و نه فرد دیگری.

۵- شرایط و موقعیت ها را دستمایه خنده قرار دهید و نه فرد و یا گروه را.

- ۶- سعی کنید با افرادی که از نظر سنی از شما بزرگتر هستند شوخی نکنید.
- ۷- در شوخ طبعی افراط نکنید تا از وقار و شان شما کاسته نگردد.
- ۸- در شوخی یک مارک به افراد نسبت ندهیم (از مارک دار کردن افراد جلوگیری کنیم).
- ۹- در صورتی که بنا به ضرورت نیاز است که فردی از افراد کلاس را مورد شوخی قرار دهیم او باید کسی باشد که تحمل زیاد داشته و بتواند از عهده استهزاء احتمالی سایر فراگیران بر بیاید.

جمع بندی و پیشنهاد:

شوخی ابزاری برای تدریس است که سبب ایجاد محیطی جذاب، شاد و مثبت شده و منجر به افزایش توجه فراگیران و بهبود یادگیری آنها می‌شود. کاربرد شوخی در کلاس های آموزشی-ترویجی می‌تواند یک ابزار بسیار اثربخش در تدریس باشد، به شرط آن که مناسب و غیرتوهین آمیز باشد. شوخی های اهانت آمیزی که باید دوری شوند عبارتند از اهانت به هر فردی، اهانت به هر گروهی مانند گروه های مذهبی یا قومی، کنایه های مبتذل و ... مطمئناً فکر کردن در مورد شوخی قبل از کلاس درس مفید خواهد بود. پیشنهاد می‌گردد که همیشه خود را یک طلبه شوخی دانسته و از دیگران شوخی کردن را یاد بگیریم. منبع شوخی می‌تواند روزنامه ها، مجلات، حوادث روز، رادیو، تلویزیون، کتاب و مردم اطراف باشد. شوخی را علاوه بر سخنرانی، در جلسه امتحان، موقعیت های سخت، دست نوشته هایی که به فراگیران داده می‌شود و ... نیز می‌توان مورد استفاده قرار داد.

عکس العمل نسبت به شوخی از یک لبخند تا یک خنده بلند امکان پذیر است. کاربرد شوخی مناسب نباید به عنوان توهین به حرفه آموزشگری دیده شود. در حقیقت کاربرد شوخی می‌تواند برای اعتبار، اثربخشی تدریس و ایجاد علاقه به استاد به کار رود. تدریس یک فرایند جدی است، اما یک تفاوت بین جدی بودن و تکی روی وجود دارد. فرد می‌تواند به طور جدی بحث نماید و در همان زمان بخندد. در یک جمع بندی می‌توان ادعا کرد که افزایش و ارتقاء عزت نفس؛ بهبود انگیزه؛ کاهش استرس؛ کاهش اضطراب؛ بهبود روحیه و شکل گیری کارهای تیمی و گروهی از مزایای بارز استفاده از مزاح در کلاس به حساب می‌آیند.

از یک طرف مسلم است که همه نمی‌توانند بذله گویی را بطور موثری در کلاس بکار گیرند و از طرف دیگر در سطوح مختلف فراگیران نیز شیوه بکارگیری مزاح متفاوت است. شید (Shade, 1996) بیان می‌کند که زمانی که مزاح مطرح شده به وسیله فراگیران بد تفسیر شود و مفهوم دیگری بر داشت شود، باید از شوخی پرهیز کرد لذا پیشنهاد می‌شود که:

- ❖ سطح مزاح بایستی با سطح درک و پیشینه فراگیران همخوانی داشته باشد؛
- ❖ بعضی از مواقع فراگیران نمی‌توانند بفهمند که آیا مزاح مطرح شده، حالت اذیت کردن آنها را دارد، سر به سر آنها می‌گذارد و یا جک است. بنابراین آموزشگران کشاورزی بایستی فراگیران را قبل از به کارگیری مزاح بشناسند.
- ❖ از مزاح به عنوان ابزاری برای اصلاح یک مشکل جدی و پیشرفته استفاده نکنید. زیرا احتمالاً نتیجه معکوس می‌دهد و ممکن است که حالت طعنه آمیز برداشت شود و حالت تخریبی پیدا کند. در این حالت بهتر است که به صورت انفرادی با فردی که مشکل دارد به حل آن پرداخته شود؛
- ❖ سعی نکنید با مزاح، فراگیری را که حالت روحی بسیار بدی دارد از آن حالت خارج کنید، زیرا او اگر که احساس کند که او و یا مشکل او جدی گرفته نشده، حالت او تشدید تر و بدتر می‌شود. در این حالت می‌توان از حمایت های دیگر مانند مواظبت کردن از او برای کمک کردن استفاده کرد؛

- ❖ به یاد داشته باشید که حواس پرتی برای فرایند یادگیری زیان بخش است. از به کار گیری مزاح هایی که مستقیماً با موضوع های علمی مورد بحث ارتباطی ندارد، اجتناب کنید؛
 - ❖ از مزاح های خصمانه اجتناب کنید؛
 - ❖ از مزاح های جنسی^{۴۹}، قومی، نژادی، خصومانه، زشت و همچنین مزاح های تحقیر آمیز^{۵۰} به مردان و یا زنان اجتناب کنید، مزاح هایی از این قبیل طعمی تلخ داشته و نشان دهنده قضاوت ضعیف می باشد (Shade, 1996)؛ یافته های مان و گرونر (Munn & Gruner, 1981) نیز حاکی از این است که جک های منفی و مشتمن کننده^{۵۱} منجر به برداشت منفی نسبت به سخنران و سخنرانی می شود. لذا بایستی برای سخنرانی و جلسات رسمی به هیچ وجه مورد استفاده قرار نگیرد. لذا توجه به فراگیرمداری یک فاکتور مهم مزاح است.
 - ❖ به یاد داشته باشید که شما به عنوان مدرس باید با فراگیران بخندید و نه به آنها و همیشه این را مد نظر داشته باشید که خود را جای آنها بگذارید و از خود بپرسید که اگر این مزاح در مورد شما باشد آیا نگران می شوید؟
- راهکارهای متعددی نیز برای افزایش شوخ طبعی و تقویت خصیصه مزاح مدرسان و مروجان توصیه می شود از جمله:
- مطالعه کتابهای طنز و یا تماشای فیلمهای کمدی در موثر است.
 - معاشرت با طنزپردازان حرفه ای و گوش دادن به طنزهای آنان
 - یادداشت برداری بخصوص در مورد شیوه بکارگیری از تکنیک اغراق، مکث در تدریس و تنظیم وقت.
 - با دقت نگرستن به واقعیت های جامعه و سپس بیان اغراق آمیز آن. زیرا بیشتر مزاحها از زندگی روزمره نشات می گیرند.
 - آشنایی مدرس با انواع شوخی کمک شایانی به بهبود شوخ طبعی خواهد کرد (Freidman, 2002):.

منابع

- سالاری، م. (۱۳۸۷). کاربرد طنز و کاریکاتور در طراحی سوال حرفه و فن. قابل دسترس در: <http://herfe-rszy.blogfa.com/post-14.aspx>
- سمیعی، جلال (۱۳۸۷). خلاصه کنفرانس طنز در آثار عبید زاکانی. قابل دسترس در: <http://www.joonomi.ir/art>
- مرعشی، غزاله (۱۳۸۸). "تدریس همراه با لبخند". *روزنامه ایران*. ۱۵: ۴۱۸۴.
- Booth-Butterfield, S. & Booth-Butterfield, M. (1991). Individual differences in the communication of humorous messages. *The Southern Communication Journal*, 56, 205-218.
- Deiter, R. (1998). "Why use humor in the classroom?". *Iowa State University Center for Teaching Excellence Newsletter*, 11(2).
- Deiter, R. (2000). The Use of Humor as a Teaching Tool in the College Classroom. *NACTA Journal*, 44 (2):20-28
- Friedman. H. H. and Friedman, L. W. (2002). "Using humor in the introductory statistics course". *Journal of statistics education*, 10(3): ?.
- Kelly, W. E. (1983). Everything you always wanted to know about using humor in education but were afraid to laugh. ERIC: ED232381.

⁴⁹ sexual

⁵⁰ Demeaning

⁵¹ Sick jokes

- Korobkin, D. (1988), "Humor in the classroom: Considerations and strategies", *College Teaching*, 26, 154-158.
- Muqun, W. and Lu, W.(2006)." The function of humor in classroom instruction". *Asian EFL Journal*, 16:?
- Punyanunt, N. M. (1997)."The effects of humor on perceptions of compliance-gaining in the classroom. Unpublished master thesis. Texas Tech University.
- Shade, R. A. (1996). License to laugh: Humor in the classroom. USA: Libraries unlimited.
- Weaver, R. L. (2001). "Ten specific techniques for developing humor in the classroom. *Education*, 108(2):167-179.
- Welker, W. A. (1977). "Humor in education: A foundation to wholesome living," *College Student Journal*, 11(3): 252-254.

Importance and Utilization of Humor in Agricultural Education

Arman Bakhshi Jahromi & Gholam Hossein Zamani⁵²

Abstract

Education is a complex and purposeful process that tends to make some changes in the target clients. According to educational experts, communication is the core of training process. “Humor” is a multi-functional communication instrument that can be useful and effective in different situations. Humor is a part of our life, so it should be a part of our training classes especially in agriculture in which, training activities are closely related to farmers livelihood. Humors make a positive condition in learning process. This analytical study, conducted by reviewing literatures, is going to discuss the importance of humor and then, related theories and utilization of humor will be presented. The paper is focused on impacts of humor in training and learning processes. Also, effective mechanism of humor application in training sessions, the role of humor in session’s management, and the advantages and disadvantages of humor in training will be illustrated. At the end, it is concluded that utilization of humor can increase the effectiveness of training if used in appropriate and inoffensive way. Consequently, it can be claimed that increasing self-esteem, motivation improvement, decreasing stress, increasing relaxation, and improving team activities, are the main advantages of humor utilization in agricultural training activities.

Keywords: Humor, Agricultural extension, Agricultural extension, Learning

⁵² Ph.D. Student and Professor of Agricultural Extension and Education, Shiraz University, Iran.
E-Mail: armanbakhshi@yahoo.com & ghh_zamani@yahoo.com